

تحلیل فضایی مبلمان شهری محدوده گردشگری بخش مرکزی شهر اصفهان

علی زنگی آبادی* و نازنین تبریزی**

*گروه جغرافیا دانشگاه اصفهان
**کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری

چکیده

توسعه نامناسب و رشد سریع کلان شهرها، بدون تمهیدات و زیرساخت‌های لازم، پیامدهای منفی عدیده ای را در بخش‌های مختلف یک شهر (از جمله شهر اصفهان به عنوان سومین کلان شهرهای کشور)، به همراه داشته است که در این میان ساماندهی کاربری‌های عمومی و محیط‌های شهری آن از جمله، مبلمان شهری، یکی از رهیافت‌های سازنده شهرسازی پایدار به شمار می‌آید که با هدف بهبود کیفیت محیط شهری و برآوردن نیازهای مختلف انسانی صورت می‌پذیرد. بنابراین تحلیل فضایی مبلمان شهری و شناخت نقاط ضعف و قوت آن، به عنوان یکی از عناصر مهم شهر اصفهان در بخش مرکزی، با کاهش آثار مخرب آن، گسترش نامناسب و بالا بردن سطح زیبایی بصری، موجب افزایش کیفیت زیستی و هویت بخشی به سکونت ساکنان آن می‌گردد. در این پژوهش با استفاده از روش‌های تحلیلی و جمع آوری داده‌ها و اطلاعات از طریق مطالعات و پیمایش میدانی، پرسشنامه (۴۰۰ مورد)، مصاحبه با متخصصان (در سازمانهای مرتبط نظیر سازمان زیباسازی شهرداری و...) و داده‌های دسته دوم، اوضاع و شرایط موجود مبلمان شهری در محدوده‌های گردشگری بخش مرکزی شهر اصفهان بررسی شده است. سپس با توجه به نتایج به دست آمده در زمینه نقاط قوت و ضعف این عناصر، راهکارهایی جهت ایجاد شرایط مناسب محیطی، برای شهروندان، کمک به حفظ آسایش و رفاه آنها، ارتقای کیفیت فضاهای عمومی شهر و دستیابی به شرایط مناسب و بهینه در زمینه مبلمان شهری ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: مبلمان شهری، تحلیل، پراکنش فضایی، مکان یابی، تراکم.

مقدمه

شهر یک اثر هنری بزرگ است که آفرینندگانی به وسعت خود و به تعداد جمعیتش دارد. هدف غایی یک شهر ایجاد محیطی دلنشین و راحت برای مردمی است که در آن زندگی می‌کنند. فضای شهری محلی است که مردم بیشترین وقت خود را در آن سپری کرده، حداکثر ارتباط را با یکدیگر و پیرامون خود برقرار می‌سازند. بنابراین آرایش فضا و ایجاد امکانات و تسهیلات لازم در آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

امروزه شهرنشینی به صورت یک مسأله مهم و پیچیده جوامع مختلف درآمده، افزایش سریع آن در دهه‌های اخیر برنامه ریزان را بر آن داشته است که به مسایل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... جامعه توجه بیشتری معطوف دارند و درصدد باشند تا محیط مناسب و دلپذیری برای شهروندان فراهم آورند. اما بستر کلانشهرهای امروز پاسخگوی نیاز ساکنان خود نمی‌باشد و شدت فعالیت‌های شهری (به خصوص در شهرهای جهان سوم)، شرایط بسیار سخت و مخربی برای شهروندان به وجود آورده است. اجزای کالبد شهرهای امروزی از جمله اصفهان، با سرعت حرکت انسان‌ها و فشار سنگین زندگی شهرنشینی، سازگاری ندارد و فضاها و کاربری‌های عمومی آن از ظرفیت و قابلیت لازم جهت پاسخگویی به نیازهای زندگی پر شتاب شهری برخوردار نیست. در این میان کیفیت فیزیکی شهرها، نقش تعیین کننده‌ای در سرنوشت آنها دارد و منظر مطلوب، زیبایی شهر و رضایت شهروندان بدون برنامه ریزی صحیح، مکان یابی مناسب، لحاظ شرایط بومی و فرهنگی و ایجاد تناسب کارکردی- ابعادی در شهر، سطوح ارتباطی و به ویژه مبلمان آن ایجاد نخواهد شد.

در حال حاضر اکثر سازمان‌ها و مراکز دست اندرکار کشور، برنامه ریزی و مکان یابی صحیح مبلمان

شهری را به عنوان یک راهبرد قطعی برای ایجاد محیطی پایدار، مناسب و منطبق بر شرایط بومی تلقی نمی‌کنند و با عدم برنامه ریزی یا برنامه ریزی ناقص و غیر استاندارد در این زمینه، به هرج و مرج بصری و عدم کارایی این عناصر در محیط‌های شهری دامن می‌زنند. از طرف دیگر مبلمان موجود نیز به دلیل مشکلات فرهنگی (تخریب گرایشی) و عدم رسیدگی دائمی و مدیریت نامناسب، کاربران را با مشکلات عدیده‌ای روبرو ساخته اند. شهر اصفهان نیز به عنوان یکی از کلانشهرهای کشور از این مقوله مستثنی نیست. بخش مرکزی اصفهان به دلیل سوابق تاریخی از قدرت جذب بالای گردشگر برخوردار بوده و به لحاظ نوع خدمات رسانی پذیرای تعداد زیاد مسافر و شهروند است ولی مبلمان شهری این بخش نه تنها از نظر کمی کافی نیست بلکه دچار مشکلاتی نظیر:

- پراکندگی نامناسب (و مسایلی چون فواصل نامناسب بین ایستگاه‌های اتوبوس، سطل‌های زباله و...)
- مکان یابی نادرست (مانند مکان یابی تابلوها، ایستگاه‌ها و...)
- عدم هماهنگی محیطی (عدم هماهنگی با بافت شهری به خصوص بافت قدیمی شهر)،
- عدم مطابقت با فرهنگ عمومی،
- طراحی نامناسب،
- استفاده از مصالح نامرغوب،
- عدم رعایت استانداردهای لازم و... در بسیاری از موارد دچار ضعف و کاستی است.

از آنجا که هیچ محیط انسان ساختی بدون در نظر گرفتن خصوصیات محیطی- فرهنگی و تمهیدات مورد نظر کاربران خود پایدار نخواهد بود، تحقیق و پژوهش در زمینه‌ی مبلمان شهری در شهر اصفهان به عنوان اولین پایتخت فرهنگی جهان اسلام و سومین کلانشهر ایران،

۳- پیشینه مبلمان شهری در ایران

در تاریخ نگاری ایران تاریخچه‌ی مدون و جداگانه‌ای از انواع مبلمان شهری و سیر تکاملی آن به چشم نمی‌خورد و سوابق موجود به صورت پراکنده از میان مدارک تاریخی کشور به دست آمده است. از آنجا که قدمت تمدن‌های باستانی در ایران بسیار بیشتر از اکثر نقاط دنیا - به ویژه تمدن‌های اروپایی که امروزه در زمینه‌ی عناصر و مبلمان شهری پیشرو هستند - می‌باشد، تظاهر حالات ابتدایی بعضی از عناصر و مبلمان شهری را می‌توان به آنها نسبت داد. به عنوان مثال چند هزار سال قبل در زمان دولت ماد، سنگ نوشته‌هایی در میدان مرکزی شهر هگمتانه نصب می‌شد تا قوانین و دستورات شهری مورد نظر دولت را به اطلاع عموم مردم برساند (مانند کاربری امروز تابلوهای اطلاع رسانی)، همچنین وجود انواع تندیس‌های سنگی از پادشاهان و نمادهای دین زرتشتی، نشستگاه‌ها، لوح‌های سنگی، گلجای‌ها و انواع آبنماها در زمان حکومت هخامنشی در ایران، نمایانگر قدمت طولانی مبلمان شهری در کشور است. بر اساس شواهد تاریخی، به کارگیری آب به صورت جهنده (فواره) و استفاده از انواع طرح‌ها در این زمینه نخستین بار در ایران باستان به اجرا در آمده و سپس به سایر کشورها راه یافته است. در دوران بعد از اسلام نیز هر زمان که حکومت مقتدری بر سر کار بوده تجلی اقتدار آن در شکوه شهرها به نمایش در آمده است. به عنوان مثال در معماری اسلامی دوران صفویه همواره خانه‌های ایرانی دارای الگوی سکوی خصوصی در کوچه و خیابان بودند. بدین ترتیب که هر خانه سکوی اختصاصی برای نشستن داشت که در آن جا به فضای عمومی خیابان نظر می‌کرد بدون آن که حریم خصوصی خانه مخدوش گردد. هر خانه چنین سکویی داشت، عابران پیاده نیز از آن استفاده می‌نمودند و

امری ضروری و حیاتی به نظر می‌رسد.

۲- تعریف مبلمان شهری و انواع آن

در فضای خشن میان ساختمان‌ها و بناها، وسایل و ضمایم مکملی نیاز است تا زندگی شهری را سامان بخشد، تجهیزاتی که مانند اثاث یک خانه، امکان زندگی را در فضای محصور میان سنگ و بتون و شیشه فراهم آورد. این عناصر جریان حرکت، سکون، تفریح، بهداشت و... را در شهر تنظیم می‌کنند و به آن روح می‌بخشند.

اثاث، تجهیزات، شهرافزار یا مبلمان شهری، خیابانی یا فضای باز اصطلاحات رایج این تسهیلات و امکانات هستند. این تسهیلات در انگلستان بیشتر به مبلمان خیابانی و در امریکا به مبلمان همگانی یا مبلمان فضای باز معروف هستند. مبلمان واژه‌ی فرانسوی به معنای مجموعه اثاث و دکوراسیون یک محل است.

رایج ترین ترکیب فوق مبلمان شهری است که می‌تواند در بر دارنده‌ی مفاهیم ضمنی هم باشد. دامنه مفهومی و کاربردی این واژه بسیار گسترده است. مبلمان شهری به مجموعه‌ی وسیعی از وسایل، اشیاء، دستگاه‌ها، نمادها و عناصری گفته می‌شود که چون در شهر و خیابان و در کل در فضای باز نصب شده اند و استفاده‌ی عمومی دارند، به این اصطلاح معروف شده اند (مرتضایی، ۱۳۸۱: ۲۰).

به تعبیر دیگر عناصری مانند نیمکت‌ها، ایستگاه‌های اتوبوس، علائم، منابع نوری، صندوق‌های پستی، سطل‌های زباله، گل جای‌ها و... که برای راحتی، آسایش و زیبایی بیشتر، آرایه‌ی اطلاعات، کنترل حرکت، ایجاد امنیت و رفاه کاربران در فضاهای شهری قرار داده شده اند، مبلمان شهری نام دارد (زنگی آبادی و تبریزی، ۱۳۸۳: ۵ و ۶).

طراحی نامناسب هستند. در حال حاضر مطالعه و تجزیه و تحلیل فضاهای شهری و اجزای آن، با مشکلات عدیده از حیث منطق، مفهوم، فرهنگ و ابعاد اجتماعی آن روبروست.

شهر در وهله اول یک فضای اجتماعی به نظر می‌رسد به نحوی که سرزمین‌ها و مناطق آن کاملاً ساخته شده و توسط انسان‌ها، جهت زندگی و ادامه فعالیت‌های روزمره اشغال شده است، بنابراین جداسازی تصنعی مناطق شهری از عناصر و موضوعاتی چون جمعیت، اقتصاد، جامعه شناسی و فرهنگ امری مقبول نخواهد بود. در مجموع شهر یک ترکیب غیر قابل تجزیه از این عناصر در جهات گوناگون و ترکیبی از رفتارها و تظاهرات فردی و جمعی است (بورژل، ۱۳۷۷: ۱۰۹).

از چند دهه پیش تاکنون آگاهی‌های تازه‌ای درباره شهرها پدید آمده است و بار دیگر مکان‌های عمومی به عنوان فضایی برای زندگی، نه فقط محلی برای عبور و مرور مطرح گردید. اهمیت طراحی مناسب عناصر شهری از جمله مبلمان، امری است که دوباره کشف شده است. در زندگی شهری امروز به ندرت می‌توان کسی را یافت که به طریقی با مبلمان شهری سر و کار نداشته باشد. مبلمان شهری بخش زیادی از فعالیت‌های شهر را سامان می‌دهد و باعث بالا رفتن کیفیت استفاده شهروندان از خیابان، میدان‌ها، پارک و عرصه‌های دیگر شهری می‌شود. عمده‌ترین ویژگی مبلمان شهری کاربرد عام آن است. این گروه از محصولات بیش از هر چیز دیگر با توده‌ی مردم ارتباط مستقیم دارد و بدین لحاظ موضوع طراحی و برنامه ریزی آنها به مطالعات عمیق و دقیقی نیاز دارد.

با وجود این موضوع، کمتر شاهد طراحی و برنامه ریزی کارآمد مبلمان شهری در شهرهای کشور هستیم. متخصصان و برنامه ریزان کمتر می‌توانند محیطی منسجم

نحوی زنده شدن معابر با این سکوها تنظیم می‌شد (الکساندر، ۱۳۸۱: ۴۲۵). بعضی از این عناصر هم ریشه در باورهای مذهبی مردم داشته است نظیر سقاخانه‌ها (آبخوری امروزی) که در تمام نقاط شهر دیده می‌شدند.

متأسفانه بعد از انقراض حکومت صفویان دولت مرکزی قدرتمندی بر ایران حکومت نکرد و کشور از این زمان به بعد، به خصوص در زمان قاجاریه که همزمان با اوج پیشرفت صنعتی در اروپا بود، دچار آشفتگی و نابسامانی فراوان و رکود شدید در زمینه‌های مختلف همچنین مسایل و عناصر شهری گردید، به طوری که فرصتی برای تعبیه‌ی عناصر و مبلمان شهری فراهم نشد. کشف و اختراع بعضی از عناصر مانند برق و تلفن در خارج از مرزهای کشور، ضعف اقتصادی و درگیری‌های سیاسی و داخلی، انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی در سال‌های بعد نیز مزید بر علت شدند تا کشور با وجود داشتن سابقه‌ی درخشان و مثال زدنی در طراحی و برنامه ریزی شهری و عناصر آن به دلیل موارد نامبرده، از قافله عقب مانده و تا امروز نیز به استثنای حرکت‌های پراکنده در بعضی از شهرهای کشور، در زمینه برنامه ریزی شهری و تجهیزات آن از جمله مبلمان شهری، دنباله روی کشورهای پیشرفته باشد.

۴- اهمیت پراکنش فضایی و مکان یابی صحیح در استقرار مبلمان شهری

در شهرهای معاصر فضاهای عمومی شهری به مثابه یکی از اجزای اساسی کالبدی شهر، دارای مفهوم عمومی و اجتماعی بوده و از اهمیت زیادی برخوردار است. با این حال در شهرهای جدید و معاصر ما، فضاهای عمومی شهری دستخوش بی هویتی، نابسامانی فضایی - کالبدی و

مقابله با آثار سوء عوامل طبیعی محیط است. به عنوان مثال در مناطق گرمسیر که تابش شدید و طولانی مدت خورشید آزاردهنده است، می توان با استقرار انواع سایبان در فضاهای آفتابگیر و باز شهری امکان رفاه عابران را فراهم آورد.

بنابراین با توجه به مطالب ذکر شده، می توان دریافت که مکان یابی صحیح مبلمان در فضاهای شهری از اهمیت بسیار بالایی برخوردار بوده، در واقع یکی از عوامل اساسی تضمین کننده کارایی این عناصر می باشد. در نهایت اساسی ترین فواید مکان یابی درست مبلمان در فضاهای شهری را می توان به شرح زیر خلاصه نمود:

- ۱- بالا بردن کارایی مبلمان شهری،
- ۲- افزایش تعداد کاربران این عناصر،
- ۳- افزایش میزان رضایت عمومی،
- ۴- کاهش آثار ناخوشایند محیط طبیعی،
- ۵- پایداری و دوام بیشتر مبلمان،
- ۶- افزایش و ارتقای سطح فرهنگ بهره وری از مبلمان شهری.

۵- تأثیر مبلمان شهری بر کیفیت محیط های

گردشگری

فضاهای گردشگری، فضاهایی هستند که در آنها مناسبات و رفتارهای آزادانه و دلخواه افراد شکل می گیرد مانند: گفتگو، قدم زدن، تجربه ی مشترک و هم حسی فضایی. علاوه بر این امکان بحث و مناظره و برگزاری تجمعات و سخنرانی ها و... که در نهایت به ایجاد همبستگی و علایق مشترک انسانی می انجامد، نیز فراهم می شود. در گذشته اکثر مردم در بستر فرهنگی واحد و مستقلی به سر می بردند ولی در حال حاضر عصری شروع

به وجود آوردند، زیرا به نیازهای واقعی، نیروها، خواسته ها و مشکلات مردمی که با محیط سروکار دارند، به خوبی آگاه نیستند و به جای این که محیط را یکدست تر کنند آن را آشفته تر می سازند. در نهایت باید گفت که برنامه ریز موفق کسی است که جامعه از طریق وی احتیاجات اجتماعی و فرهنگی خود را (هر چند به نه طور کامل)، به شکل فیزیکی بدل نماید.

در شهرهای امروزی فضاها از جهت ساخت فیزیکی، هماهنگی، زمان توسعه، وضع جغرافیایی، چشم انداز محیطی، رفتارهای اجتماعی افراد و... با یکدیگر متفاوت می باشند (شکوئی، ۱۳۶۹: ۴۵)، بنابراین تجهیز آن به اجزای مختلف از جمله مبلمان نیز تمهیدات متفاوتی را می طلبد.

در واقع باید گفت که مکان یابی صحیح مبلمان ارتباط بین این عناصر و فضای در برگیرنده ی آن را تقویت می کند و می تواند به محیط شخصیت بخشیده، جنبه های مثبت در برگیرنده ی آن را ارتقا دهد. بنابراین پیش از تصمیم گیری در مورد مکان یابی مبلمان، باید فهرستی از جزئیات موجود و خصوصیات ویژه ی فضای مورد نظر را تهیه کرد.

بنیادی ترین و با اهمیت ترین اثر مکان یابی صحیح بر کیفیت مبلمان شهری، بالا بردن کارایی آن است. به عنوان مثال اگر در فضاهای شهری تعداد سطوح های زباله کافی نبوده یا دور از دید باشند، افراد زباله ها را در فضاهای شهری رها می کنند که علاوه بر ایجاد محیطی ناخوشایند، بهداشت عمومی را نیز به خطر می اندازند. یا اگر علائم و تابلوها به خصوص تابلوهای پر اهمیت مانند تابلوهای راهنمایی در مکان مناسب استقرار نیابند، موجب بروز حادثه و به خطر افتادن جان کاربران خواهد شد و... یکی دیگر از فواید مکان یابی صحیح مبلمان،

شده که در آن همه ما به دنیای واقعیت‌های متنوع و متکثر عادت می‌کنیم. همه‌ی ما در حال خارج شدن از حصارهای امنیتی قبایل، سنت‌ها، ادیان و جهان بینی‌های خود و وارد شدن به تمدن جهانی هستیم (قبادیان، ۱۳۸۱: ۹۳).

در نتیجه میان گروه‌های مختلف یک جمعیت معین، تنوع وسیع منافع، سبک زندگی، فرهنگ و ارزش‌ها وجود دارد. ترجیحات هر یک از این گروه‌ها ممکن است در برخورد با منافع سایر گروه‌ها قرار داشته باشد. در واقع ارزش‌های متنوعی که هر گروه معین دارد ممکن است از نظر داخلی هم ناسازگار باشد (طلامینایی، ۱۳۵۶: ۳۲)، که این موضوع در تجهیز فضاهای گردشگری که افراد به تعداد زیاد و با خصوصیات متنوع از آن استفاده می‌نمایند، به انواع مبلمان، اهمیت خاصی می‌دهد.

موضوع ذکر شده به خصوص در مورد مکان‌های عمومی گردشگری به خاطر نیات متضاد عاملین مختلف، کاریچیده‌ای است. مبلمان یک مکان تاریخی ممکن است برای جهانگردان مطبوع ولی برای افراد محلی ناراحت کننده باشد یا برعکس. بنابراین در تجهیز این فضاها به مبلمان، باید تنوع را در نظر داشت و برنامه ریز باید عرصه‌های متداخل، کاربری‌های متغیر و قانونمندی‌های انعطاف پذیری را مورد توجه قرار دهد (لینچ، ۱۳۷۶: ۲۰۵)، بدیهی است که رعایت این موضوع تأثیر بسیار زیادی بر کیفیت فضاهای گردشگری خواهد داشت.

از طرف دیگر تقلیدهای افراطی و همسانی در محیط‌های گردشگری شهری به وفور به چشم می‌خورد به گونه‌ای که اغلب تفاوت کمی در انواع مبلمان نقاط مختلف شهر با فضاهای گردشگری آن دیده می‌شود در حالی که از دیدگاه روانشناختی تنها فضایی برای انسان مطلوب و به یادماندنی است که ذهن بتواند آن را از سایر

فضاها و به خاطر ویژگی‌های خاصش، تمیز دهد. از نظر برنامه ریزان و طراحان انتخاب و طراحی مناسب مبلمان شهری، حفظ هویت مکان و نمود بیشتر آن را ممکن می‌سازد و رعایت این اصل در بالا بردن کیفیت مناطق گردشگری تاریخی و سنتی بسیار مؤثر است.

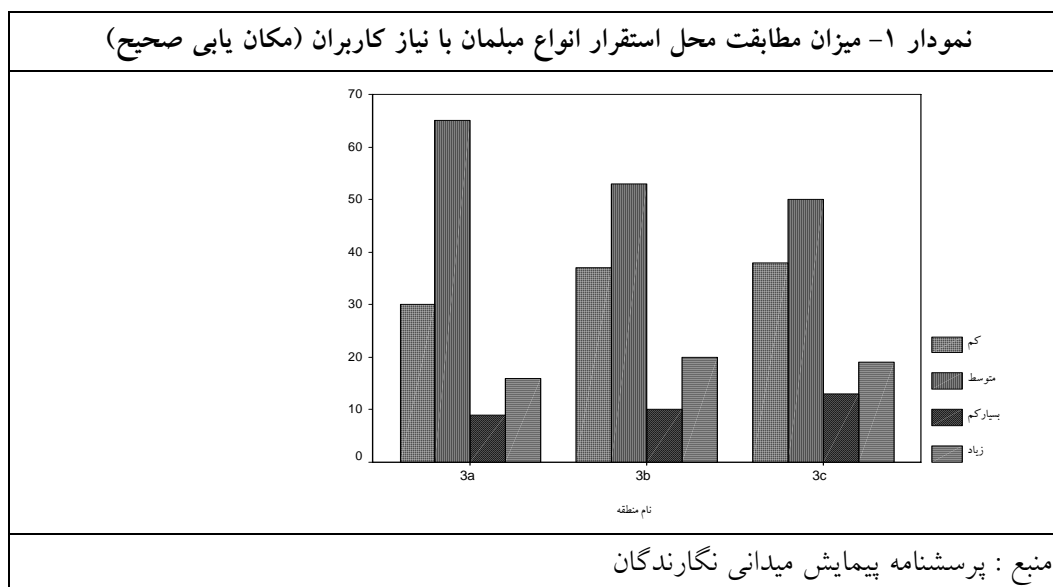
در نهایت فضاهای گردشگری شهری تبلور کالبدی سطح معینی از اعتلای فرهنگی، اجتماعی و مناسبات انسانی هستند که با رسمیت دادن به آنها و ایجاد مدیریتی ویژه برای طراحی، احداث و نگهداری عناصر و مبلمان آنها، ضمن تقویت این عرصه عمومی و بالا بردن کیفیت آن، زمینه‌های حضور و مشارکت آزادانه مردمی در تداوم حیات و چگونگی اداره و توسعه این فضاها تحقق خواهد یافت.

۶- بحث

۶-۱- مکان یابی و پراکنش فضایی مبلمان شهری در محدوده مورد مطالعه

پراکنش فضایی مناسب و مکان یابی صحیح از عوامل بسیار مؤثر در کارایی عناصر شهری از جمله مبلمان آن می‌باشد، رعایت اصول و استانداردهای لازم در این زمینه، امکان پایداری، استفاده‌ی بهینه و رضایت مندی شهروندان از مبلمان را تا حد قابل قبول بالا خواهد برد. بنابراین در این قسمت به بررسی این عوامل در محدوده مورد مطالعه خواهیم پرداخت:

از لحاظ مکان یابی مبلمان، کل محدوده مورد مطالعه از مشکلات قابل ذکر و مشابهی برخوردار می‌باشد. یکی از مشکلات اساسی در مکان یابی انواع مبلمان در سطح محدوده، لحاظ نکردن عوامل طبیعی در انتخاب مکان

سبز است. مطالعات پیمایشی در این محدوده نشان می‌دهد در بسیاری از موارد به دلیل مکان یابی نادرست انواع مبلمان، این عناصر در میان فضای سبز موجود پنهان شده و قابل رؤیت نمی‌باشد (مانند علایم و تابلوها، شیرهای آتش نشانی، سطل‌های زباله و...). این موضوع به خصوص در مورد علایم و تابلوها، کاربران را با مشکلات فراوان مواجه کرده است. علاوه بر اصول ذکر شده، یکی از عوامل اساسی در مکان یابی صحیح انواع مبلمان، لحاظ آسایش و راحتی فیزیکی و بصری کاربران می‌باشد که متأسفانه این عامل مهم نیز در جانمایی بسیاری از انواع مبلمان در سطح محدوده رعایت نگردیده است.

در یک جمع بندی کلی که از مطالعات پیمایشی و نظرخواهی عمومی از شهروندان حاصل شده، میزان مطابقت محل استقرار انواع مبلمان با نیاز کاربران به شرح زیر و در نمودار شماره ۱ قابل مشاهده است.

در این مورد می‌توان به موارد زیر اشاره نمود که به ترتیب موجب عدم آسایش فیزیکی و بصری کاربران گردیده است:

۱- عدم رعایت فاصله‌ی مناسب بین مبلمان و بدنه‌ی

نصب این عناصر است. در بسیاری از موارد در سطح محدوده مانند: حاشیه‌ی زاینده رود، میدان نقش جهان، کاخ چهلستون و... مشاهده شده انواعی از مبلمان که مورد استفاده‌ی مستقیم و نزدیک کاربران قرار می‌گیرد مانند نیمکت‌ها، ایستگاه‌های اتوبوس و... بدون سرپناه و زیر نور مستقیم خورشید مکان یابی شده اند که این موضوع با توجه به دمای بالا در فصول گرم و بدنه‌ی فلزی بعضی از این عناصر مانند ایستگاه‌های اتوبوس، کاربران را با مشکل مواجه کرده، باوجود نیاز، موجب بدون استفاده ماندن عناصر مذکور گردیده است.

از طرف دیگر نصب این نوع مبلمان در مکان‌های بدون سرپناه، در فصول سرد و بارندگی نیز مشکلات خاص خود را دارد و موجب می‌گردد در حین بارش و پس از آن (به دلیل خیسگی) این عناصر غیر قابل استفاده گردند. این موضوع به خصوص در مورد سطل زباله‌های بدون درپوش که در این محدوده به وفور قابل رؤیت است، بسیار مشکل ساز خواهد بود.

یکی دیگر از مشکلات اساسی در جانمایی مبلمان در سطح محدوده، مسایل موجود در مبلمان مجاور فضای

کالبدی فضا،

۲- عدم رعایت فاصله‌ی مناسب بین انواع مبلمان،

۳- عدم رعایت فاصله‌ی مناسب بین دو نوع مشابه مبلمان،

۴- رها کردن انواع مبلمان در فضا، بدون جانمایی خاص، چگونگی پراکنش فضایی، یکی از عوامل مؤثر در برنامه ریزی صحیح مبلمان شهری می‌باشد. بنابراین در این قسمت از پژوهش به دلیل اهمیت موضوع و تفهیم بهتر مطالب، وضع موجود پراکنش فضایی مبلمان شهری در محدوده مورد مطالعه در بخش مرکزی شهر اصفهان (محدوده پیرامون محور فرهنگی بافت قدیم شهر که از مسجد جامع در میدان قیام شروع و در مسیر بازار تا سی و سه پل ادامه می‌یابد)، با مطالعات پیمایشی بر روی نقشه‌های جداگانه پیاده گردید تا خوانندگان، عملاً وضعیت موجود را بر روی نقشه ملاحظه نمایند. لازم به ذکر است که به دلیل موضوع مقاله که به بررسی نقاط گردشگری بخش مرکزی می‌پردازد، خیابان‌های فرعی و داخلی بافت (که اغلب مسکونی بوده و جاذبه گردشگری ندارد) جزو محدوده مطالعه محسوب نمی‌شود. همچنین جهت تسهیل در ارایه‌ی اطلاعات نقشه‌ای، محدوده به ۳ قسمت: ۳a، ۳b و ۳c تقسیم گردیده است.

۶-۱-۱- محدوده ۳a

منطقه ۳a شامل بخش جنوبی محدوده مورد مطالعه است که از شمال به خیابان‌های آیت الله مدنی و فلسطین، از شرق به خیابان چهارباغ صدر، از جنوب به خیابان کمال الدین اسماعیل و از غرب به خیابان چهارباغ عباسی منتهی می‌شود. این بخش به دلیل داشتن جاذبه‌های تاریخی مانند چهارباغ عباسی و مادی‌های موجود و جاذبه‌های طبیعی مانند زاینده رود و فضای سبز حواشی

آن، همه روزه پذیرای تعداد زیادی از گردشگران داخلی و خارجی می‌باشد.

یکی از عوامل اساسی که در پراکنش فضایی انواع مبلمان در محدوده ۳a تأثیر مستقیم و منفی دارد، تعداد بسیار زیاد این عناصر با پایه‌های مستقل در سطح محدوده است. در یک بررسی اجمالی به راحتی می‌توان مشاهده نمود که تعداد انواع مبلمان در سطح محدوده به قدری زیاد است که تقریباً تمامی فضاهای خالی را اشغال کرده و آلودگی بصری فراوانی ایجاد نموده است. تجمع بیش از حد این عناصر موجب سردرگمی کاربران، ناکارآمدی عناصر و مشکلات عدیده در تردد عابران می‌گردد. این موضوع به خصوص در مورد علایم، تابلوها و منابع نوری به حد اعلا‌ی خود می‌رسد. تعداد زیاد منابع نوری و به خصوص علایم و تابلوها و تجمع بیش از حد آنها در اکثر نقاط محدوده، امکان پراکنش متعادل و مناسب این عناصر را سلب کرده و موجب ناکارآمدی آنها، آشفتگی فضایی و مشکلات فراوان برای کاربران گردیده است.

در واقع با نگاهی اجمالی می‌توان دریافت که پراکنش فضایی این عناصر در خیابان‌های فردوسی، چهارباغ عباسی و انتهای خیابان کمال الدین اسماعیل، تا چه حد غیر استاندارد و نامناسب بوده، وجود این همه پایه‌ی فلزی در شهر تا چه حد کاربران را دچار سردرگمی و فضا را دچار آشفتگی می‌نماید. اکثر این علایم و تابلوها وظیفه‌ی اطلاع رسانی را به عهده دارند و بعضی دیگر جهت تبلیغات در زمینه‌های مختلف در سطح محدوده مورد استفاده قرار گرفته اند (نقشه شماره ۱).

وضع موجود در مورد منابع نوری نیز کم و بیش مشابه است. انواع مختلف منابع نوری اکثراً بدون نظم و تعادل قابل ذکری در سطح محدوده پراکنده شده اند. نکته‌ی قابل توجه آن که تعداد زیاد منابع نوری موجود، تأثیری

نیمکت ها در خیابان چهار باغ صدر و افزایش آنها در خیابان کمال الدین اسماعیل، کیفیت و تعادل محیط را بالا برد. با بررسی وضعیت پراکنش فضایی نیمکت ها، به راحتی می توان به کاستی های موجود پی برد. عمده ترین کمبود در خیابان آیت الله مدنی قابل رؤیت است. این خیابان با وجود داشتن کاربری های فراوان بهداشتی- درمانی و تعداد زیاد مراجعان در روز، تقریباً عاری از هر گونه نیمکت و محل نشستن می باشد که نیاز به تأمل بیشتر دارد.

وضعیت یکی از خیابان های گردشگر پذیر محدوده (یعنی خیابان کمال الدین اسماعیل) نیز تقریباً مشابه بوده، این خیابان جز در قسمت اولیه، عاری از مبلمان لازم برای نشستن می باشد. وضع در مورد جداکننده ها تا حدودی متفاوت است، چرا که این عناصر در مکان های خاص و با هدف ویژه ای نصب می شوند ولی تا حد امکان باید از جمع کردن آنها در سطح خیابان (مانند خیابان کمال الدین اسماعیل) پرهیز نمود.

با وجود تأثیر فراوان گلجای ها در زیباسازی محیط و بالا بردن کیفیت آن، تجمع این عناصر در سطح محدوده، تنها در خیابان چهار باغ عباسی صورت پذیرفته و در سایر نقاط از پراکنش فضایی مناسب و قابل قبولی برخوردار نمی باشند. در واقع می توان گفت کمبود این عنصر زیباکننده در محیط، به خصوص در خیابان های چهارباغ صدر و کمال الدین اسماعیل که تعداد مراجعه کنندگان به آنها چشمگیر است، به وضوح احساس می شود.

سایر انواع مبلمان مانند ایستگاه های اتوبوس، انواع صندوق ها (بجز صندوق صدقات که تعداد آن در سطح محدوده زیاد است)، باجه ها و... در سطح محدوده از پراکنش فضایی تقریباً مناسب و قابل قبولی برخوردارند. تعداد صندوق صدقات در سطح محدوده مورد مطالعه

در میزان روشنایی محدوده نداشته، با حذف تعداد زیادی از پایه ها، تفاوت چشمگیری در روشنایی خیابان ها رخ نخواهد داد. از طرف دیگر پراکنش این عناصر در دو سوی خیابانها در این محدوده نیز از تعادل لازم برخوردار نمی باشد. نمونه ی بارز این موضوع در خیابان های کمال الدین اسماعیل، فردوسی و آیت الله مدنی به وضوح قابل مشاهده است (نقشه شماره ۲).

لازم به ذکر است که منظور از پراکنش متعادل در این بحث پراکنش یکسان و مشابه نیست بلکه منظور رعایت تعادل بین تعداد عناصر، مکان استقرار و نیاز کاربران در ارتباط با هر نوع از انواع مبلمان می باشد.

نقشه ی شماره ۳ نشان دهنده نحوه ی پراکنش فضایی انواع سطل زباله در سطح این محدوده است، پراکنش فضایی سطل زباله در محدوده از کمیت و کیفیت لازم برخوردار نمی باشد. این عناصر بیشتر در خیابان های چهارباغ عباسی، فردوسی و ابتدای چهارباغ صدر استقرار یافته و در سایر نقاط مانند خیابان های فلسطین و آیت الله مدنی بسیار کم و نامناسب توزیع شده اند و تنها پراکنش این دسته از انواع مبلمان شهری در ابتدای خیابان چهارباغ صدر تا حدودی مناسب است. نکته ی قابل توجه، پراکنش بسیار نامناسب سطل زباله در خیابان کمال الدین اسماعیل است. در این خیابان علاوه بر تعیین فواصل نامناسب با وجود شرایط مشابه در پراکنش سطل های زباله، سمت شمالی خیابان تقریباً عاری از سطل زباله می باشد و این در حالی است که این قسمت به دلیل وجود رودخانه ی زاینده رود و فضای سبز اطراف آن، همه روزه پذیرای تعداد زیادی از کاربران می باشد.

نحوه ی پراکنش فضایی نیمکت ها و جداکننده ها در سطح محدوده نسبت به سایر عناصر تا حدودی مناسب تر بوده و در صورت وجود، تقریباً با نیازمندی محیطی و نوع کاربری تناسب دارد که البته می توان با کاهش تعداد

علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
علوم انسانی

مناسب و کارآمدی برخوردار نمی باشند و مشکلاتی مشابه محدوده ۳a مانند: پراکنش یک طرفه (در خیابان‌های نشاط و آیت الله دستغیب) و تجمع بیش از حد، به خوبی قابل رؤیت است. موضوع اخیر به خصوص در نقاطی مانند کاخ هشت بهشت و میدان نقش جهان، شرایط نامناسبی را فراهم آورده، موجب آشفتگی بصری محیط و افزایش بیش از حد پایه‌های چراغ در فضا گردیده است.

با نگاهی اجمالی به میدان نقش جهان در نقشه، می‌توان دریافت که تعداد بسیار زیاد منابع نوری که اغلب آنها را نیز منابع نوری پایه کوتاه تشکیل می‌دهد، با وجود داشتن نظم نسبی تا چه حد موجب اشغال فضا و آشفتگی محیط گردیده اند. این موضوع در کاخ هشت بهشت به گونه ای دیگر خودنمایی می‌کند. این عناصر در مکان مذکور از آرایش فضایی مناسبی برخوردار نبوده، به صورت بسیار نامتعادل و بی نظم در محیط رها شده اند. در این میان خیابان چهارباغ عباسی از نظم و شرایط نسبتاً بهتری برخوردار است ولی با این وجود تعداد منابع نوری در این قسمت نیز بیش از حد نیاز است.

با نگاه کلی به انواع علائم و تابلوها در محدوده ۳b و در مقایسه با محدوده ۳a، (بجز در خیابان چهارباغ عباسی که تعداد این دسته از مبلمان با وجود داشتن نظم نسبی، بسیار زیاد است)، پراکنش فضایی آنها در سایر نقاط محدوده، از شرایط نسبتاً بهتری برخوردار است. لازم به ذکر است در این محدوده نیز هیچ گونه تلفیق در انواع مختلف علائم و تابلوها، جهت کاهش تعداد پایه ها صورت نپذیرفته است.

پراکنش فضایی سطل زباله در سطح محدوده، در مکان‌های مختلف، دارای شرایط متفاوتی است. این

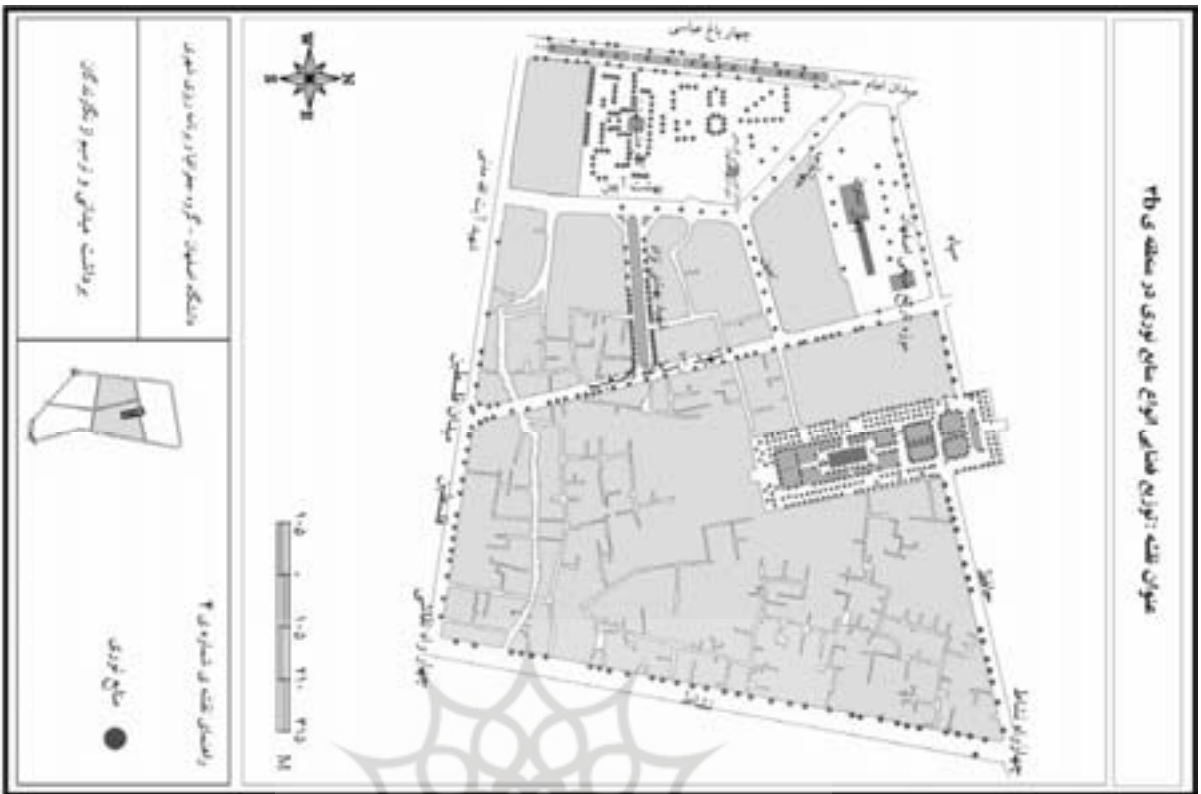
بسیار زیاد می‌باشد. با وجود این که وجود این عنصر ریشه در باورهای اعتقادی مردم دارد، اما باید با آرایه‌ی راهکارهای مناسب از تجمع بیش از حد آن در محیط خودداری نمود.

۶-۱-۲- محدوده ۳b

محدوده ۳b که در بخش مرکزی محدوده مورد مطالعه قرار دارد از شمال به خیابان‌های سپاه و حافظ، از شرق به خیابان نشاط، از جنوب به خیابان‌های فلسطین و آیت الله مدنی و از غرب به خیابان چهارباغ عباسی منتهی می‌گردد. تراکم مکان‌های تاریخی-گردشگری در این بخش نسبت به سایر قسمت‌های مورد مطالعه بیشتر است که از شاخص‌ترین آنها می‌توان به مجموعه میدان نقش جهان، کاخ چهلستون، کاخ هشت بهشت و چهارباغ عباسی اشاره نمود. در میان سه محدوده مورد مطالعه، محدوده ۳b از اهمیت ویژه ای برخوردار است. چرا که نسبت به سایر قسمت‌های مورد مطالعه، دارای نقاط تاریخی-گردشگری بیشتری می‌باشد.

مطالعات پیمایشی در این محدوده نشان می‌دهد که در کل تعداد کمی از انواع مبلمان در این محدوده، نسبت به محدوده ۳a کمتر بوده و امکان پراکنش فضایی مناسب تر بیشتر فراهم است. با این وجود آشفتگی و پراکنش نامتعادل فضایی ناشی از تراکم و تعداد زیاد انواع مبلمان به ویژه منابع نوری، علائم و تابلوها در سطح محدوده به خوبی قابل رؤیت است که مشکلات عدیده‌ی فیزیکی و بصری را برای کاربران فراهم آورده است.

همان طور که در نقشه‌ی شماره ۴ مشاهده می‌شود، انواع منابع نوری در سطح محدوده از پراکنش فضایی

خصوص در خیابان‌های آیت الله دستغیب و حافظ، تمام سطوح پیاده رو را اشغال کرده و علاوه بر آشفتگی بصری فراوان عبور و مرور در پیاده رو را با مشکل مواجه نموده است و با وجود اهمیت تعبیه‌ی این عناصر در مکان‌های خاص، باید با روش‌های جایگزین از استفاده‌ی بیش از حد این عناصر پرهیز نمود.

سایر انواع مبلمان مانند ایستگاه‌ها، باجه‌ها، صندوق‌ها و... نیز به صورت پراکنده و نسبتاً متعادل در سطح محدوده پراکنده می‌باشند) ولی در کل تجمع آنها در خیابان چهارباغ عباسی از شرایط مناسبی برخوردار نمی‌باشد.

۶-۱-۳- محدوده ۳c

محدوده ۳c در بخش شمالی محدوده مورد مطالعه قرار دارد و از شمال به خیابان عبدالرزاق، از شرق به خیابان هاتف، از جنوب به خیابانهای حافظ و سپاه و از غرب به خیابان چهارباغ پایین منتهی می‌گردد. این قسمت به دلیل برخورداری از بافت سنتی و بازارهای قدیمی متعدد، دارای اهمیت تاریخی- گردشگری می‌باشد.

نکته مهمی که در آغاز بررسی نحوه‌ی پراکنش فضایی انواع مبلمان در محدوده ۳c قابل بحث و بررسی است، تعداد بسیار کم یا عدم وجود بسیاری از انواع مبلمان شهری از جمله مبلمان مربوط به زیباسازی و مبلمان خدماتی در سطح محدوده می‌باشد. مطالعات میدانی نشان می‌دهد که برخلاف دو محدوده ۳a و ۳b، محدوده ۳c به نسبت از تعداد کمتری از انواع مبلمان برخوردار است. در واقع همان طور که از نقشه‌های وضعیت موجود (برداشت میدانی) نیز قابل استخراج است، به طور کلی با حرکت از محدوده ۳a به سمت

عناصر در نقاطی مانند بلوار هشت بهشت و خیابان چهارباغ عباسی با توجه به تعداد مراجعین و کاربران، تا حدودی متعادل اند اما این وضعیت در کل محدوده یکسان نیست. در خیابان‌های نشاط، شهید آیت الله دستغیب، فلسطین و آیت الله مدنی تعداد این عناصر بسیار کم و انگشت شمار است که این مسأله کاربران را با مشکلات فراوان مواجه نموده است. بر عکس در خیابان‌های حافظ، سپاه و میدان نقش جهان تراکم بیش از حد این عناصر، آشفتگی فیزیکی و بصری فراوانی را موجب شده است. لازم به ذکر است دقت در پراکنش فضایی و دسترسی مناسب سطل زباله با توجه به کاربری بهداشتی آن، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

نیمکت‌ها به صورت متراکم و تنها در بلوار هشت بهشت، چهارباغ عباسی، کاخ هشت بهشت، چهل ستون و میدان نقش جهان پراکنش شده اند که تجمع بیش از حد آنها در نقاط خاص، نمایانگر پراکنش نامتعادل و نامناسب فضایی این عناصر است. عناصر نامبرده تقریباً در سایر نقاط محدوده به ندرت به چشم می‌خورد.

با وجود اهمیت فراوان گلجای‌ها در زیباسازی فضا و نیاز محیط به استفاده از آنها، تعداد این عناصر در سطح محدوده ۳b بسیار کم و انگشت شمار بوده، تنها به قسمتی از میدان نقش جهان، بلوار هشت بهشت و چهارباغ عباسی خلاصه می‌شود که همین تعداد کم نیز به دلیل رسیدگی نامناسب، از جذابیت لازم برخوردار نمی‌باشند.

یکی دیگر از عناصر مبلمان شهری در محدوده که از پراکنش بسیار نامتعادل و تجمع فراوان برخوردار است، انواع جداکننده‌ها می‌باشد که این عناصر به

محدوده ۳c، از تعداد انواع مختلف مبلمان (بجز منبع نوری و تابلوها) به طرز چشمگیری کاسته می‌شود که این موضوع جای تأمل و بررسی دارد.

مطالعات میدانی نشان می‌دهد که بجز در خیابان چهارباغ پایین در سایر نقاط محدوده نیمکت، گلجای و حتی سطل زباله (تنها در خیابان‌های سپاه و حافظ به صورت انگشت شمار وجود دارد) که استفاده بهداشتی دارد، برای استفاده کاربران تعبیه نشده، تجمع این عناصر تنها در خیابان چهارباغ پایین، به چشم می‌خورد. با توجه به شرایط موجود خیابانهای عبدالرزاق و هاتف از طرف سازمان‌های مسئول به رسمیت شناخته نشده و تلاشی در زمینه‌ی زیباسازی و مجهز کردن آنها به مبلمان خدماتی صورت نگرفته است.

وضعیت در مورد منابع نوری، علایم و تابلوها برعکس است. همان طور که در نقشه‌های ۵ و ۶ قابل بررسی است، طبق روال گذشته در محدوده ۳c نیز بیشترین تعداد مبلمان مربوط به منابع نوری، علایم و تابلوها می‌باشد که تراکم بیش از حد مانع پراکنش فضایی مناسب آنها در سطح محدوده شده است. تعداد بیش از حد و تجمع نامناسب منابع نوری در خیابان جمال الدین عبدالرزاق و پراکنش یک طرفه‌ی آنها در خیابان هاتف، از مشکلات چشمگیری است که محدوده در ارتباط با منابع نوری به آن دچار است.

وضعیت در مورد علایم و تابلوها نیز به همین منوال است. تجمع بیش از حد این عناصر در نقاطی مانند ابتدای چهارباغ پایین، چهارراه تختی و به خصوص میدان قیام، غیر اصولی بوده و علاوه بر آشفتگی فضا، کاربران را با مشکلات عدیده مواجه نموده است. سایر انواع مبلمان موجود مانند ایستگاه‌های اتوبوس، باجه‌ها، جداکننده‌ها و... (بجز صندوق‌ها) از پراکنش

فضایی نسبتاً قابل قبولی برخوردارند.

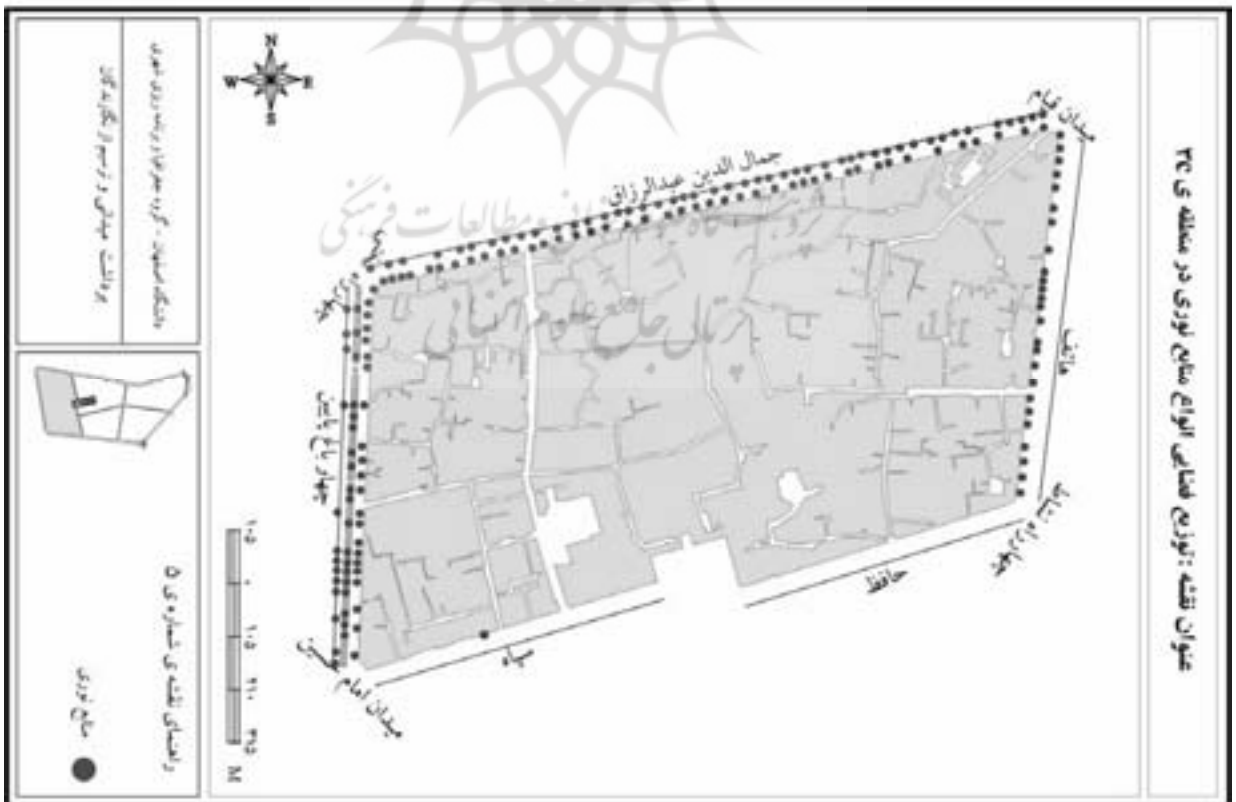
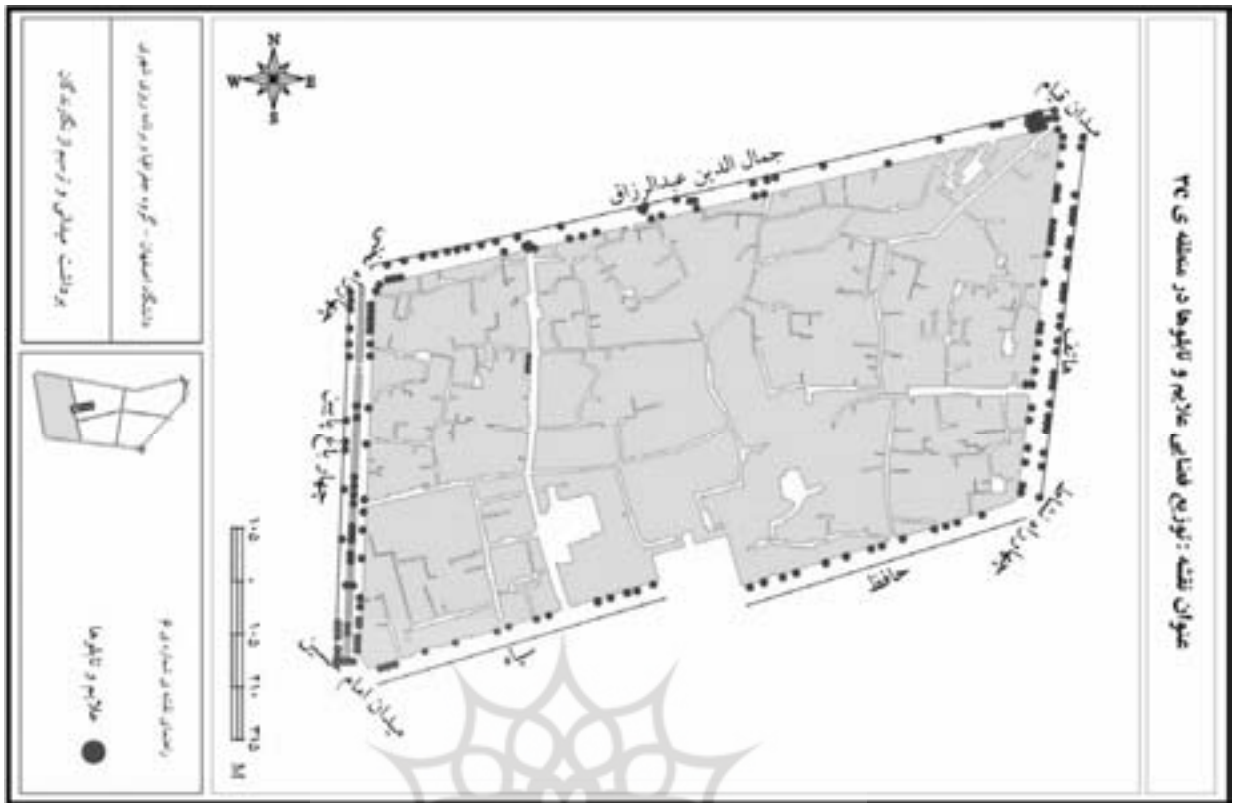
در نهایت و در یک نتیجه‌گیری کلی، چگونگی دسترسی به انواع مبلمان شهری (نحوه‌ی پراکنش فضایی) در سطح مناطق سه‌گانه‌ی مورد مطالعه از نظر کاربران، به صورت مقایسه‌ی ای در نمودار شماره ۲ جمع بندی شده است:

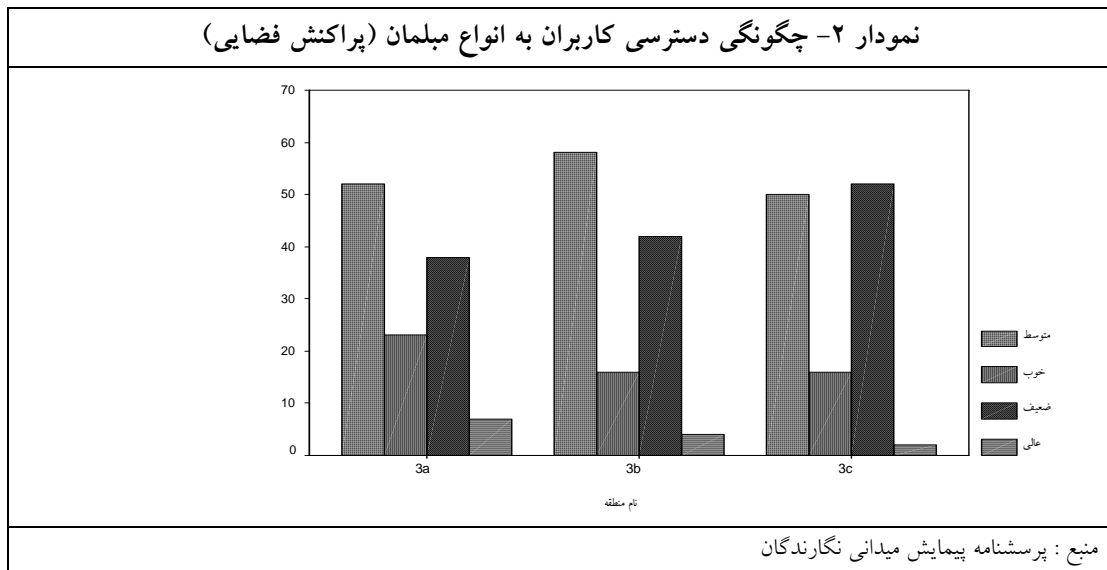
میزان نارضایتی شهروندان از پراکنش فضایی انواع مبلمان در محدوده ۳c از سایر مناطق بیشتر است، وضعیت متوسط به محدوده ۳b و وضعیت قابل قبول به محدوده ۳a تعلق دارد. بیان شرایط قابل قبول برای محدوده ۳a در مقایسه با سایر مناطق است و گرنه، محدوده مذکور در ارتباط با انواع مبلمان خود با مشکلات عدیده و غیرقابل انکاری مواجه است.

۶-۲- تحلیل پراکنش فضایی و ظرفیت محیطی

یکی از معضلاتی که اکثر شهرهای بزرگ امروز به آن دچار می‌باشند، شلوغی بیش از حد و ظرفیت محدود فضا است. همان طور که در بسیاری از نقاط محدوده مورد مطالعه مشاهده می‌شود، تعداد زیاد عناصر و اجزای محیطی، بدون برنامه ریزی خاص، موجب آشفتگی و شلوغی بیش از حد محیط گردیده است. بنابراین پراکنش فضایی انواع مبلمان همواره باید با توجه به ظرفیت محیطی صورت پذیرد تا کارایی و بازده این عناصر در محیط از حد قابل قبولی برخوردار باشد.

در این قسمت، در جداول شماره ۱، ۲ و ۳، تراکم انواع مبلمان شهری به تفکیک، در نقاط مورد مطالعه، محاسبه گردیده است:

جدول ۱- تراکم مبلمان شهری در هر ۱۰۰۰ مترمربع در محدوده ۳a

نام خیابان						نوع مبلمان
فلسطین	آیت الله مدنی	چهارباغ صدر	کمال الدین اسماعیل	فردوسی	چهارباغ عباسی	
۱/۳	۰/۹۴	۱/۱۸	۱/۱۳	۲/۲۶	۱/۶	علایم و تابلوها
۲/۱	۱/۰۵	۲/۲	۱/۵۶	۱/۵۳	۱	منابع نوری
۰/۰۸	۰/۴۱	۰/۳۲	۵/۰	۱/۰۱	۰/۶	سطل زباله
۰	۰/۱۱	۰/۸۴	۰/۱	۰/۰۲	۰/۳	نیمکت
۰	۰/۱۱	۰/۰۹	۰/۵۴	۰/۵۲	۰/۱	جداکننده
۰	۰/۱۷	۰/۰۲	۰/۰۵	۰/۰۲	۰/۳	گلجای
۰/۲۶	۰	۰/۱۱	۰/۱۵	۰/۰۵	۰/۰۸	ایستگاه اتوبوس
۰/۰۸	۰/۰۵	۰/۰۶	۰/۱۱	۰/۰۱	۰/۳	باجه ها
۰/۷۸	۰/۸۲	۰/۶۵	۰/۵۴	۱/۰۷	۱/۲	صندوق ها

منبع: برداشت آماری و پیمایش میدانی نگارندگان

جدول ۲- تراکم مبلمان در هر ۱۰۰۰ مترمربع در محدوده ۳b

نام خیابان							نوع مبلمان
شهرید بهشتی نژاد	آیت الله دستغیب	میدان امام	چهلستون	هشت بهشت	نشاط	چهارباغ عباسی	
۲/۸	۱/۳	۰/۲۲	۰/۰۸	۰/۰۱	۰/۹۴	۲/۱۱	علایم و تابلوها
۲/۹	۱/۴۴	۳/۷	۰/۴۹	۱/۱۷	۰/۹۱	۱/۳	منابع نوری
۰/۸۳	۰/۲۵	۱/۱۲	۰/۴۷	۰/۳۶	۰/۰۵	۰/۸۸	سطل زباله
۱/۹۶	۰	۰/۴۹	۰/۶۹	۰/۳۴	۰	۰/۵۶	نیمکت
۰	۱/۴۷	۰	۰	۰	۰/۳	۰/۱۸	جداکننده
۰/۴۵	۰	۰/۳۲	۰	۰	۰	۰/۳۲	گلجای
۰	۰/۰۷	۰/۰۴	۰	۰	۰/۱۱	۰/۱۸	باجه ها
۰	۰/۲۱	۰/۰۲	۰	۰	۰/۳۳	۰/۰۹	ایستگاه اتوبوس
۰	۰/۳۲	۰/۰۵	۰	۰	۰/۳۸	۰/۹۱	صندوق ها

منبع: برداشت آماری و پیمایش میدانی نگارندگان

جدول ۳- تراکم مبلمان در هر ۱۰۰۰ مترمربع در محدوده ۳c

نام خیابان					نوع مبلمان
حافظ	سپاه	چهارباغ پایین	هاتف	عبدالرزاق	
۰	۰	۰/۳۹	۰	۰	نیمکت
۰	۰	۰/۳۶	۰	۰/۰۷	گلجای
۰/۶۳	۱/۶۵	۰/۵۲	۰	۰/۰۱	سطل زباله
۱/۸	۲/۱	۱/۴	۱/۷۵	۱/۰۱	علایم و تابلوها
۱/۴۵	۱/۵	۱/۴۱	۰/۸۷	۱/۴۸	منابع نوری
۳/۰۹	۰	۰/۳۲	۰/۵۵	۰/۳۵	جداکننده
۰/۴۵	۰/۸۲	۰/۹۴	۰/۷۶	۰/۶۳	صندوق ها
۰	۰/۴۱	۰/۱۵	۰/۰۹	۰/۱۲	باجه ها
۰/۱۷	۰	۰/۰۷	۰/۰۶	۰/۰۵	ایستگاه اتوبوس

منبع: برداشت آماری و پیمایش میدانی نگارندگان

بوده و در جداول قابل مشاهده است)، در تراکم‌های خالص ضرب گردید که نتایج محاسبات به شرح جداول زیر است:

سپس جهت تعیین تراکم کل مبلمان در سطح محدوده‌های مورد مطالعه، ضریب ارزشی مورد نظر (ضریب کمی- اقتصادی، که مربوط به هزینه‌های نسبی ساخت مبلمان

جدول ۴- تراکم کل مبلمان شهری در محدوده ۳a

نام خیابان						نوع مبلمان و ضریب آن	
فلسطین	آیت الله مدنی	چهارباغ صدر	کمال الدین اسماعیل	فردوسی	چهارباغ عباسی		
۹/۱	۶/۵۸	۸/۲۶	۷/۹۱	۱۵/۸۲	۱۱/۴۱	۷	علایم و تابلوها
۴۲	۲۱	۴۴	۳۱/۲	۳۰/۶	۲۰	۲۰	منابع نوری
۰/۴	۲/۰۵	۱/۶۱	۲/۵	۱۵/۵	۳/۱	۵	سطل زیاله
۰	۱/۶۵	۱۲/۴۵	۱/۵	۷۶/۵	۵/۱	۱۵	نیمکت
۰	۰/۵۵	۰/۴۵	۲/۷	۲/۷۵	۰/۵۵	۵	جداکننده
۰	۱/۷	۰/۲	۰/۵	۳۰	۳	۱۰	گلجای
۲۶	۰	۱۱	۱۵	۵	۸	۱۰۰	ایستگاه اتوبوس
۲/۴	۱/۵	۱/۸	۳/۳	۰/۳	۱۱/۱	۳۰	باجه ها
۵/۴۶	۵/۷۴	۴/۵۵	۳/۷۸	۷/۴۹	۸/۴۷	۷	صندوق ها
۵۹/۳۶	۴۰/۷۷	۸۴/۳۱	۶۸/۳۹	۱۸۳/۹۶	۷۰/۷۴		جمع کل

منبع: محاسبات، برداشت آماری و پیمایش میدانی نگارندگان

مناطق دارای تراکم کمتری از مبلمان است. بالاترین تراکم در این قسمت در خیابان حافظ دیده می‌شود. خیابانهای عبدالرزاق و چهارباغ پایین دارای تراکم متوسط و خیابانهای سپاه و هاتف دارای کمترین تراکم می‌باشند. در نهایت باید گفت که تقریباً تمامی نقاط محدوده مورد مطالعه از تراکم نسبی متناسب با ظرفیت محیطی خود برخوردار نبوده و با کمبود یا زیادی تراکم مواجه است. این موضوع در تراکم انواع مبلمان، قابل بررسی است.

۷- نتیجه گیری

انسان شهری امروز به منظور ارضای نیازهای اجتماعی خود و به منظور ایفای نقش‌های اجتماعی، نیاز به

همان طور که از نتایج نیز قابل دریافت است، خیابان‌های فردوسی و چهارباغ صدر دارای بالاترین تراکم، خیابان‌های کمال الدین اسماعیل و چهارباغ عباسی دارای تراکم متوسط و خیابان‌های آیت الله مدنی و فلسطین دارای پایین مبلمان شهری در محدوده مورد نظر می‌باشند.

در محدوده ۳b بالاترین تراکم متعلق به خیابان شهید بهشتی نژاد و میدان نقش جهان است. خیابان‌های آیت الله دستغیب، چهارباغ عباسی و نشاط به طور نسبی دارای تراکم متوسط و کاخ‌های چهلستون و هشت بهشت دارای پایین ترین تراکم در سطح محدوده ۳b می‌باشند. لازم به ذکر است که کاخ چهلستون در کل محدوده نیز دارای پایین ترین میزان تراکم مبلمان شهری است.

همان طور که در محاسبات جدول شماره ۶ نیز قابل ملاحظه است، نقاط مختلف محدوده ۳c به نسبت سایر

جدول ۵- تراکم کل مبلمان در محدوده ۳b

نام خیابان							نوع مبلمان	
شهید بهشتی نژاد	آیت الله دستغیب	میدان امام	چهلستون (سپاه)	هشت بهشت	نشاط	چهارباغ عباسی		
۱۹/۶	۹/۱	۱/۵۴	۰/۵۶	۷/۰۷	۶/۵۸	۱۴/۷۷	۷	علایم و تابلوها
۵۸	۲۸/۸	۷۴	۹/۸	۲۳/۴	۱۸/۲	۲۶	۲۰	منابع نوری
۴/۱۵	۱/۲۵	۵/۶	۲/۳۵	۱/۸	۰/۲۵	۴/۴	۵	سطل زباله
۲۹/۴	۰	۷/۳۵	۱۰/۳۵	۵/۱	۰	۸/۴	۱۵	نیمکت
۰	۷/۳۵	۱/۲	۰	۰	۱/۵	۰/۹	۵	جداکننده
۰	۰	۳/۲	۰	۰	۰	۳/۲	۱۰	گلجای
۰	۲/۱	۱/۲	۰	۰	۳/۳	۵/۴	۳۰	باجه ها
۰	۲۱	۲	۰	۰	۳۳	۹	۱۰۰	ایستگاه اتوبوس
۰	۲/۲۴	۰/۳۵	۰	۰	۲/۶۶	۶/۳۷	۷	صندوق ها
۱۱۱/۱۵	۷۱/۸۴	۹۶/۴۴	۲۳/۰۶	۳۰/۳۷	۶۵/۴۹	۷۸/۴۴		جمع کل

منبع: محاسبات، برداشت آماری و پیمایش میدانی نگارندگان

جدول ۶- تراکم کل مبلمان در محدوده ۳c

نام خیابان				نوع مبلمان		
حافظ	سپاه	چهارباغ پایین	هاتف	عبدالرزاق		
۰	۰	۵/۸۵	۰	۰	۱۵	نیمکت
۰	۰	۳/۶	۰	۰/۷	۱۰	گلجای
۳/۱۵	۸/۲۵	۲/۶	۰	۰/۰۵	۵	سطل زباله
۱۲/۶	۱۴/۷	۹/۸	۱۲/۲۵	۷/۰۷	۷	علایم و تابلوها
۲۹	۳	۲۸/۲	۱۷/۴	۲۹/۶	۲۰	منابع نوری
۱۵/۴۵	۰	۱/۶	۲/۷۵	۱/۷۵	۵	جداکننده
۳/۱۵	۵/۷۴	۶/۵۸	۵/۳۲	۴/۴۱	۷	صندوق ها
۰	۱۲/۳	۴/۵	۲/۷	۳/۶	۳۰	باجه ها
۱۷	۰	۷	۶	۵	۱۰۰	ایستگاه اتوبوس
۸۰/۳۵	۴۳/۹۹	۶۹/۷۳	۴۶/۴۲	۵۲/۱۸		جمع کل

منبع: محاسبات، برداشت آماری و پیمایش میدانی نگارندگان

فضاهایی با حدود، شرایط و امکانات مناسب دارد. در شهرهای معاصر فضاهای عمومی شهری به مثابه یکی از اجزای اساسی کالبدی شهر، دارای مفهوم عمومی و اجتماعی بوده، در رفع نیازهای اجتماعی انسان‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است. با این حال در شهرهای کشور ما، فضاهای عمومی شهری دستخوش بی‌هویتی، نابسامانی فضایی- کالبدی و برنامه ریزی نامناسب هستند و عناصر و تجهیزات آنها از جمله مبلمان، که تأثیر به سزایی بر کیفیت فضاهای شهری دارند، از شرایط لازم و ویژگی‌های مورد نیاز کاربران برخوردار نمی‌باشند.

در این میان شهر اصفهان نه تنها از این قضیه مستثنی نمی‌باشد بلکه به دلیل داشتن قدمت تاریخی، آثار فراوان و تعداد زیاد گردشگر داخلی و خارجی، این موضوع از اهمیت بیشتری برخوردار است. بنابراین، به منظور تأمین آسایش جسمی و روحی شهروندان و گردشگران، لحاظ شرایط اجتماعی- فرهنگی جامعه، بهبود کیفیت فضاهای شهری، ایجاد مناظر زیبای بصری در سطح شهر و... پژوهش در این زمینه با استفاده از نرم افزارهای مرتبط، مطالعات میدانی و نظرخواهی عمومی، بسیار ضروری خواهد بود. پس از بررسی‌های علمی، برداشتها و مطالعات میدانی و ارزیابی مبلمان شهری محدوده در زمینه‌های مورد مطالعه این مقاله، نقاط ضعف و کاستی‌های فراوان در زمینه‌ی برنامه ریزی این عناصر در سطح محدوده به شرح زیر مشاهده گردید:

۱- عناصر و مبلمان شهری موجود در سطح محدوده بجز در موارد استثنایی، از جانمایی صحیح و پراکنش فضایی متعادل و مناسب برخوردار نمی‌باشند.

۲- همان طور که در نقشه‌ها نیز قابل ملاحظه است، اکثر این عناصر با تعداد کاربران، ظرفیت محیطی و نوع کاربری آن تناسب ندارند.

۳- عدم رعایت فاصله‌ی مناسب بین انواع مبلمان، تراکم بیش از حد، عدم وجود بعضی از انواع مبلمان در نقاط خاص، رها کردن انواع مبلمان در فضا بدون جانمایی، عدم رعایت راحتی و آسایش کاربران در توزیع و مکان‌یابی این عناصر، عدم لحاظ شرایط اقلیمی، آشفته‌گی محیطی و... از مهمترین مشکلاتی است که مبلمان شهری محدوده مورد مطالعه به آن مبتلاست.

۴- از دیگر کاستی‌ها می‌توان به تراکم زیاد و نامتعادل انواع مبلمان اشاره نمود. همان طور که در جداول و نقشه‌های تهیه شده ارائه گردید، اکثر انواع مبلمان به ویژه منابع نوری، علایم و تابلوها، صندوق‌ها و... در سطح محدوده مورد مطالعه، از تراکم نسبتاً بالایی برخوردارند که در کل خیابان فردوسی با تراکم ۱۸۳/۹۶، بلوار شهید بهشتی نژاد با تراکم ۱۱۱/۱۵ و میدان امام با تراکم ۹۶/۴۴ به ترتیب بالاترین تراکم را در محدوده به خود اختصاص داده‌اند.

۸- پیشنهادها و راهکارهای اجرایی

با توجه به مطالعات و مطالب ذکر شده، به راحتی می‌توان دریافت که مبلمان شهری در محدوده‌های گردشگری بخش مرکزی شهر اصفهان، از بسیاری لحاظ مانند: مکان‌یابی، پراکنش فضایی، رعایت عوامل زیباشناختی، مسایل فرهنگی- اجتماعی، چالش‌های مدیریتی و... با مشکلات و معضلات عدیده‌ای روبروست. بنابراین با توجه به اهمیت این بخش، هویت تاریخی و جاذبه‌های گردشگری آن، به ارائه‌ی پیشنهادها و راه‌حل‌های اجرایی جهت بهینه‌سازی وضع موجود، افزایش کیفیت محیطی و بازده عملکردی این عناصر

زمینه‌ی طراحی، ساخت و نگهداری انواع مبلمان در سطح محدوده مورد مطالعه.

۳- پژوهش در زمینه‌ی نحوه ساخت و اجرای طرح‌های نوین و مبتکرانه در ارتباط با مبلمان شهری.

۴- مطالعه مجدد پراکنش فضایی انواع مبلمان در سطح محدوده.

۵- مطالعه در زمینه برنامه‌ها و طرح‌های موفق در سطح جهان و استفاده از نکات مثبت آنها.

۶- پژوهش در زمینه مشکلات اجرایی در ارتباط با انواع مبلمان در سطح محدوده.

۷- مطالعه در زمینه‌ی مشکلات مدیریتی و آمارگیری دقیق از میزان وندالیسم در انواع مبلمان در سطح محدوده (و سایر مناطق).

۸- مطالعه در زمینه‌ی چگونگی مبارزه با وندالیسم و نحوه‌ی کاهش آن.

۹- لازم به ذکر است که راه‌های پیشنهادی قابلیت تعمیم به بسیاری از نقاط شهر و شهرهای مشابه داخلی و خارجی را نیز دارد.

می‌پردازیم:

۱- توجه به شرایط اقلیمی محدوده در مکان یابی انواع مبلمان؛

۲- رعایت پراکنش فضایی هماهنگ با ظرفیت محیطی و تعداد کاربران؛

۳- رعایت فواصل مناسب در استقرار انواع مبلمان با توجه به شرایط محیط و میزان استفاده‌ی کاربران؛

۴- پرهیز از تراکم زیاد یا کم در جانمایی انواع مبلمان؛

۵- استقرار انواع مختلف مبلمان با توجه به نوع کاربری محیط؛

۶- مکان یابی انواع مبلمان در نقاط با دسترسی آسان؛

در نهایت، جهت بالا بردن کیفیت مبلمان شهری در سطح محدوده و رفع کاستی‌های موجود، پیشنهاد می‌شود طرح‌های پژوهشی و تحقیقاتی، در موارد مرتبط با مبلمان انجام شود. از مهمترین این پژوهش‌ها می‌توان به عناوین زیر اشاره نمود:

۱- پژوهش در زمینه نوع نیازها و انتظارات عمومی در ارتباط با انواع مبلمان شهری در سطح محدوده.

۲- سنجش میزان تمایل، جهت مشارکت عمومی در

منابع

- ۱- الکساندر، کریستوفر، معماری و رمز جاودانگی، ترجمه مهرداد قیومی بیدهندی، انتشارات شهید بهشتی، ۱۳۸۱.
- ۲- بورژل، گی، شهر امروز، ترجمه سید محمد سید میرزایی، انتشارات شهید بهشتی، ۱۳۷۷.
- ۳- زنگی آبادی، علی و تبریزی، نازنین، طراحی و برنامه ریزی مبلمان شهری، انتشارات شریعه توس، ۱۳۸۳.
- ۴- زنگی آبادی، علی و تبریزی نازنین، تحلیل فضایی مبلمان شهری در میدان امام (نقش جهان) اصفهان، ماهنامه پیام سبز، ۱۳۸۴.
- ۵- سعیدنیا، احمد، طراحی فضاها و مبلمان شهری، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور، ۱۳۷۹.
- ۶- شکوئی، حسین، جغرافیای اجتماعی شهرها؛ اکولوژی اجتماعی شهر، انتشارات دفتر مرکزی جهاد دانشگاهی، ۱۳۶۹.
- ۷- شکوئی، حسین، جغرافیای کاربردی و مکاتب جغرافیایی، انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۶۴.
- ۸- طلا مینایی، اصغر، هنر، علم و معماری، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۶.

17. Baxter. Alan, 2003, Furniture – Main Street Recommendations.
18. City – Wide Street Furniture Program Implementation Plan and Streamlined Permitting Process, 2002, City of Oakland and Clear Channel Adshel.
19. Gibbons, Johanna & Oberholzer, Bernard, 1991, Urban streetscape, Cambridge professional books.
20. Harris, Charles and Dines, Nicholas, 1998, Time Saver Standards.
21. Litvin, Stephen .W, 2004, Streetscape improvements in an historic tourist city a second visit to King Street, Charleston, South Carolina, Tourism Management N 26 P 421–42.
22. Specter. David. Kenneth, 1974, Urban Space, New York Graphic Society. Ltd.
- ۹- عابدین درکوش، سعید، درآمدی به اقتصاد شهری، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۷۲.
- ۱۰- قبادیان، وحید، مبانی و مفاهیم در معماری معاصر غرب، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۱.
- ۱۱- لینچ، کوین، تئوری شکل خوب شهر، ترجمه حسین بحرینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۶.
- ۱۲- لینچ، کوین، سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۴.
- ۱۳- مرتضایی، رضا، رهیافتهایی در طراحی مبلمان شهری، انتشارات سازمان شهرداریهای کشور، ۱۳۸۱.
- ۱۴- مرتضایی، رضا، نیمکت و صندلی خیابانی، ماهنامه شهرداریها، شماره ۱۷، ۱۳۷۹.
- ۱۵- مرتضایی، رضا، زیاله دان و گلجای، ماهنامه شهرداریها، شماره ۱۸، ۱۳۷۹.
- ۱۶- مسعودی، کیومرث، فضاهای عمومی شهری؛ جایگاه تعامل اجتماعی، شهرداریها، شماره ۲۶، ۱۳۸۰.

